

Зулпукарова Д.И., Рашид кызы Б., Шаимбетова У., Сманова Н.Т.

ИНФОРМАТИКА ПРЕДМЕТИ БОЮНЧА СТУДЕНТТЕРДИН ӨЗ АЛДЫНЧА ИШТЕРИН УЮШТУРУУНУН ЫКМАЛАРЫ

Зулпукарова Д.И., Рашид кызы Б., Шаимбетова У., Сманова Н.Т.

МЕТОДЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПО ПРЕДМЕТУ ИНФОРМАТИКА

D.I. Zulpukarova, Rashid kyzy B., U. Shaimbetova, N.T. Smanova

METHODS OF ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS ON THE SUBJECT OF INFORMATICS

УДК: 372.14

Макалада информатика сабагында студенттердин өз алдынча иштерин уюштуруунун түрдүү ыкмалары каралган. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик стандарты боюнча өз алдынча иштерге аудиториялык сааттын жарымы бөлүнгөн. Студент аудиториялык сабакта окуу материалынын жарымын өздөштүрөт, ал эми калганын өз алдынча тапшырмаларды аткаруу аркылуу өздөштүрүүгө тийиш. Өз алдынча иштер – окутуучунун жетекчилиги астында берилген тапшырманы студенттердин өз алдынча иштөө активдүүлүгүн күчөтүүчү окутуунун активдүү методу болуп саналат. Өз алдынча иштерди уюштуруу менен студенттердин информатика боюнча таанып билүү ишмердүүлүктөрүн, предметке болгон кызыгууларын арттырууга компетенцияларын калыптандырууга болот. Студенттердин өз алдынча иштери үчүн түзүлгөн тапшырмаларды ар бир студенттин жөндөмүнө жана мүмкүнчүлүгүнө жараша дифференцирлештирип, компетенцияларын калыптандырууга багыттап берүү маанилүү. Ошентсек гана студентти пассивдүү угуучудан активдүү, компетенттүү студент катары калыптандыра алабыз. Студент да белгиленген убакытта өз алдынча иштөөгө берилген маселени чечет жана өзү аткарган ишинин натыйжасына канааттанат.

Негизги сөздөр: окутуу, заманбап методдор, окутуу технологиялары, өз алдынча иштер, таанып билүү, дифференцирленген тапшырмалар, окутуу процесси, компетенттүү, заманбап педагог, билим, билгичтик, көндүмдөр.

В статье рассматриваются разные способы организации самостоятельных работ студентов по информатике. По государственному стандарту Кыргызской Республики количество часов самостоятельных работ составляет равную половину аудиторных занятий. Поэтому студенты выполняют первую часть задания во время занятия, а вторую половины задания выполняют самостоятельно. Самостоятельные работы являются усиливающими активными методами обучения и самостоятельности студентов под руководством преподавателя. Организуя самостоятельную работу надо формировать логическое мышления, познавательную деятельность и повышать интерес сту-

дентов к предметам. Очень важно то, что каждому студенту должны создаваться задачи по их способностям и возможностям или должны быть дифференцированными и компетентно-ориентированными. Основным принципом организации самостоятельной работы должно стать перевод студентов на индивидуальную работу, переходом от пассивных слушателей к познавательной активности с формированием собственного мнения при решении познавательных задач.

Ключевые слова: обучение, современные методы, технологии обучения, самостоятельные работы, познания, дифференцированные задания, процесс обучения, компетентный, современный педагог, знание, умения, навыки.

The article discusses various ways of organizing independent work of students in computer science. According to the GOST standard of the Kyrgyz Republic, the number of hours of independent work is equal to half of the classroom hours. Therefore, students perform the first part of the assignment during the lesson, and the second half of the assignment is performed independently. Independent work is enhancing active learning methods and student autonomy under the guidance of a teacher. Organizing independent work to form logical thinking, cognitive activity and increases the interest of students in subjects. It is very important that each student should create tasks according to their abilities and capabilities or should be differentiated and competence-oriented. The basic principle of the organization of independent work should be the transfer of students to individual work, the transition from passive listeners to cognitive activity with the formation of their own opinions when solving cognitive tasks.

Key words: learning, modern methods, learning technologies, independent work, knowledge, differentiated tasks, learning process, competent, modern teacher, knowledge, skills.

Учурдагы илим менен техниканын тездик менен өнүгүүсү студенттерди учурдун талабына ылайыкташтырып даярдоого өзгөчө көңүл бурууну талап кылууда. Билим берүү системасындагы жаңы өзгөрүүлөр, б.а. компетенттүү кадр-

ларды даярдоо ЖОЖдордун алдындагы эң негизги маселе болуп калды.

Компетенттүүлүк мамилени жүзөгө ашырууда окутуучунун активдүү ишмердигинин орду өтө маанилүү. Окутуучунун билимдери, билгичтиктери, көндүмдөрү жана инсандык сапаттары студенттин ишмердигинин, анын өздүк окуп-үйрөнүүсүнүн, өздүк уюштурулушунун каражаттарын түзөт.

Чындыгында эле, компетенттүүлүк мамиледе адекваттуу билим берүү технологияларына маанилүү рол таандык. Билим берүүдөгү квалификациялык парадигма салттык трансляциялоочу окутууну билдирсе, компетенттүүлүк мамиле окутууну активдештирүүчү педагогикалык технологияларды камсыздайт.

Маалыматтын 2 эселениши дүйнөдө:

XIX к. – 135 жылда, XX к. 20-жж. - 60 жылда, XX к. 60-жж. - 15 жылда, XX к. 90-жж. - 5 жылда, 2000-жж. - 2,5 жылда, 2020-жж. - 12 саатта жаңылана тургандыгы изилдөөчүлөр тарабынан белгиленген [1].

Демек, бүгүнкү күндө маалымат күнүгө жаңыланып турган мезгилде студенттерге маалыматтын эң негизгисин, эң керектүүсүн бөлүп алганга багыт беришибиз керек. Учурда студенттерге анык бир билимдердин системасын берип гана тим болбостон, заманбап илимий-техникалык информациялардын агымына жараша, компетенцияларын калыптандырууга багытталган билимдердин запасын өз алдынча толуктоого шарт түзүүбүз керек.

Заманбап педагогдун негизги милдеттеринин бири ал өзүнүн сабагында студенттердин предметке болгон кызыгуусун арттыруу жана дүйнө таанымын байытуу максатында окутуунун заманбап методдорун, технологияларын, компьютердик технологиялардын мүмкүнчүлүктөрүн сабактын ар кайсы этаптарында пайдалануу менен алардын өз алдынча билимдерин, билгичтиктерин жана көндүмдөрүн өөрчүтүүгө түрткү боло турган тапшырмаларды берүүсү зарыл. Окутуу процессин учурдун талабына ылайык уюштурууда студенттерди өз алдынча иштөөгө багыттоо чоң мааниге ээ.

Өз алдынча иштер – окутуучунун жетекчилиги астында берилген тапшырманы студенттердин өз алдынча иштөө активдүүлүгүн күчөтүүчү окутуунун активдүү методу болуп саналат. Өз алдынча иштер өтүлгөн материалды кайталоо, билимдерди бышыктоо, системалаштыруу, текшерүү жана эң негизгиси студенттин

теориялык жана практикалык өздөштүргөн билимдерин өз алдынча кесиптик ишмердүүлүгүндө колдонуу машыгууларын калыптандыруу максатында колдонулат.

Өз алдынча иштерди уюштурууда окуу куралдарынын жана техникалык каражаттардын (окуу китептери, практикалык сабактардын иштелмелери, өз алдынча иштер үчүн түзүлгөн жумуштар, компьютердик каражаттардын) мааниси чоң. Компьютердик технологияны өз алдынча иштерди уюштурууда колдонуу студенттердин окуу-таанып билүү ишмердүүлүгүн интеллектуалдаштырууну камсыз кылат [3].

Өз алдынча иштерди жүргүзүү менен окутуучу ар бир студенттин жөндөмдүүлүгүн, өз алдынчалуулугун, жеке ишмердүүлүгүн жана предметти өздөштүрүүгө болгон чыгармачыл мамилесин башкача айтканда студенттин компетенттүүлүгүнүн калыптангандыгын байкай алат.

Өз алдынча иштерди уюштурууда төмөнкүдөй тапшырмалардын түрлөрүн колдонсок болот:

- китеп менен иштөө;
- компетенттүүлүккө багытталган тапшырмалар;
- компьютердик диктант;
- проект түзүү ишмердүүлүгү;
- алгоритм боюнча иштөө;
- көрсөтмөлөр менен иштөө;
- чыгармачыл тапшырмалар;
- вариативдүү өз алдынча иштер;
- жоопторун тандоо менен тапшырмалар ж.б.

Жогорку окуу жайларынын негизги билим берүү программаларына ылайык өз алдынча иштер үчүн аудиториялык сааттын тең жарымы бөлүнгөн.

Мисалы 1-курста педагогика ББМ (Башталгыч билим берүүнүн методикасы) адистигинде информатика предмети үчүн (6 кредит) 90 саат бөлүнгөн. Анын 45 сааты аудиториялык, 45 сааты өз алдынча иштөө үчүн берилет (б.а. окуу материалы 50% - 50% болуп бөлүнгөн). Бөлүнгөн 45 саатка ылайыкташтырылып, студенттердин өз алдынча иштөөсү үчүн критерийлери менен тапшырмалар иштелип чыгат. Студенттердин өз алдынча иштерин тапшыруу убактысын белгилөө жана ал кандай формада кабыл алынаары окутуучу тарабынан пландаштырылат.

Студенттердин өз алдынчалуулугунун деңгээли жөнөкөй аракеттерди аткаруусунан баш-

тап, бара-бара татаалданып жана жогорку көрсөткүчтөгү ишмердүүлүгүнүн мүнөзү менен байланышкан. Студенттин өнүгүү деңгээли, анын жөндөмдүүлүгү менен ченелет жана бааланат.

Өз алдынча иштерди аткарууда окутуунун натыйжасы болуп:

1) студенттердин билгичтик жана көндүмдөрүнүн калыптануусу;

2) жаңы теманы өздөштүрүү аркылуу активдүүлүгүнүн жогорулагандыгы;

3) түрдүү деңгээлдеги мисал-маселелерди чечүүдө аргументтештирүүгө, формулировкалоого жана жыйынтык чыгарууга үйрөнүүсү;

4) түрдүү информациялардын булагынан кошумча маалыматтарды алууга жетишүүсү;

5) алган билимдерин практикада колдоно алуусу эсептелет.

Өз алдынча иштерди кабыл алуу үчүн атайын убакыт каралып, пландуу жана системалуу түрдө жүргүзүлсө гана анын эффективдүүлүгү артат. Өз алдынча иштөө аркылуу студенттердин билим, билгичтик көндүмдөрү жана өзүн-өзү башкаруу, өзүн-өзү өнүктүрүү жөндөмдүүлүктөрүн камсыз кылуучу компетенттүүлүктөрү калыптандырылат. Биринчи кезекте студенттердин өз алдынча иштерин аткаруунун максатын так аныктап алуу керек. Андан кийин студентти өз алдынча иштерди аткарууга мотивдештиребиз [4].

Окутуучу өз алдынча иштердин эффективдүүлүгүн арттыруу үчүн тапшырмаларга методикалык көрсөтмөлөрдү, алгоритмдерди, эстетиктерди жана баалоо критерийлерин иштеп чыгуусу абзел. Ал эми студент өз алдынча иштерди аткарууда же аткарылган тапшырмаларды анализдөөдө түзүлгөн көрсөтмөлөрдү, алгоритмдерди жана эстетиктерди колдонуусу зарыл. Бул өз кезегинде студенттердин ишмердүүлүгүн активдүү уюштурууга зарыл болгон билгичтиктерди тез алууга жардам берет жана өзүн-өзү баалоого мүмкүнчүлүк жаратат [5].

Ар бир өз алдынча ишти аткарууда аны текшерип, эмнени билди, дагы эмнеге өзгөчө көңүл буруу керектигин аныктап жана жыйынтыгын чыгарып туруу абзел.

Традициялык сабакта педагог түзгөн сабактын конспектисинен, окуу китебинен жана методикалык көрсөтмөлөрдөн колдонот, б.а. чектен чыкпайт, окуу материалын түшүндүрүүдө жана бышыктоодо сабактын жарымы эле окутуучунун сөзүнө кетет. Ал пландалган мате-

риалды аткарууга ашыгат: чыгаргыла, көчүрүп алгыла, салыштыргыла, тапкыла, аткаргыла ж.у.с. Аудитория менен иштөө фронталдык формада жүрөт. Билим берүү процессине ата-энелер тартылбайт. Бааны студенттердин билимине таянып окутуучу өзү коет.

Ал эми билим берүүнүн учурдагы проблемаларына ылайык жаңы стандарт менен иштеген педагог:

- окутуунун ыкмаларын, жолдорун, формаларын эркин тандай турган сценарийленген сабактын планын б.а. интерактивдүү ыкмаларды колдонот;

- сабакта окуу китебинен, методикалык көрсөтмөлөрдөн, интернет ресурстарынан, көрсөтмө материалдарды, интерактивдүү досканы пайдаланат.

- сабактын жарымынан көбү студенттердин өз алдынча ишмердүүлүгүнө жумшалат;

- сабактагы тапшырмалардын формулировкасы: анализдегиле, ойлоп тапкыла, далилдегиле, түшүндүрүп бергиле, салыштыргыла, туюнткула, моделин же схемасын түзгүлө, сүйлөмдү уланткыла, жыйынтык чыгаргыла, чечүүнүн жолун же чечимди тандагыла, изилдегиле, баалагыла, өзгөрткүлө ж.у.с. тапшырманын формаларын колдонот. Сабактын формасы топтордо же жуптарда иштөө, оюн формасында өтүлөт;

- билим берүү процессине ата-энелер катышып, окутуучу менен тыгыз байланышта болот;

- студенттер берилген тапшырмалар боюнча окуу материалдарына өз ара биргеликте даярданышып, презентациялап көрсөтүшөт.

Бул учурда педагог инструктор, консультант, модератор, багыттоочу, уюштуруучунун ролун аткарып, сабакта инновациялык методдордон көбүрөөк пайдаланып, студенттерди пассивдүү угуучудан, окуу процессинин активдүү катышуучусу катары тарбиялоого тийиш.

Студенттин өз алдынча ишинин жыйынтыктарын баалоо шкаласын иштеп чыгууда студенттин өз алдынча ишин эске алуу зарыл экендигин белгилеп, ошол эле убакта өз алдынча иштердин тапшырмаларынын деңгээлинин тааалдыгына жараша ранжирленет [7].

Студент билим берүү процессинин активдүү катышуучусу катары өз алдынча иштөө аркылуу ой жүгүртүүсү өнүгүп, өз пикирин эркин айтууга, бирөөнүн пикирин угууга жана керек болгон учурда өз оюн далилдеп берүүгө көнүгөт.

Ар бир сабак – окутуучунун жана студенттин чыгармачылыгы болуп эсептелет.

Адабияттар:

1. Алтыбаева М.А. Жогорку кесиптик мектепте компетенттүүлүк мамилени жүзөгө ашырууда окутуучунун методикалык системасы / ОшМУнун жарчысы, Атайын чыгарылыш (3), 2018. - 28-31-бб.
2. Бекбоев И.Б. Инсанга багыттап окутуу технологиясынын теориялык жана практикалык маселелери. 3-басылышы. - Б.: «Улуу тоолор» 2015. - 384б.
3. Зулпукарова Д.И. Математика сабагында компетенттүүккө багытталган тапшырмаларды түзүүнүн ыкмалары. / Республикалык илимий-теориялык журнал «Известия вузов Кыргызстана», №5. - Бишкек, 2017. - II часть. - С. 125-127.
4. Кукеева Н.А., Бакиева Ж.З. Заманбап маалымат технологиялардын негизинде студенттердин өз алдынча иштөөсүн уюштуруу маселелери. / Республикалык илимий-теориялык журнал «Известия вузов Кыргызстана», №5. - Бишкек, 2016. - С. 32-34.
5. Сейталиева, Э.С. Болочок башталгыч класстын мугалимдерин даярдоодо математикалык дисциплиналар боюнча өз алдынча иштерди уюштуруу. / Республикалык илимий-теориялык журнал «Известия вузов Кыргызстана», №5. - Бишкек, 2016. - С. 231-232.
6. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении [Текст] / П.И. Пидкасистый. - М.: Педагогика, 1980. - С. 240.
7. Атанаев Т.Б. Студенттердин өз алдынча иштерин башкаруу адистикти өздөштүрүү фактору катары. Республикалык илимий-теориялык журнал «Известия вузов Кыргызстана», №5. - Бишкек, 2017. - С. 54-56.

Рецензент: к.пед.н., доцент Тагаева Д.
